

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Бурятия

МКУ "Управления образования МО Тункинский район"

МБОУ "Толгойская СОШ"

РАССМОТРЕНО

Педагогический совет

_____
Дондокова Ц.В.
Протокол №5 от «26» мая
2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора
по УВР

_____
Баясхаланова Р.А.
Протокол №5 от «26» мая
2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

_____
Бузаева Х-С.С.
Приказ № 1 от «29» августа
2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Бурятская литература»

для обучающихся 10 - 11 класса

у.Хурай-Хобок 2023

Пояснительная записка

Рабочая программа по бурятской литературе в 10 – 11 классах составлена на основе:

- Закона РФ «Об образовании» (в действующей редакции);
- Закона РБ «Об образовании» (в действующей редакции);
- Федерального базисного учебного плана для образовательных учреждений, реализующих программы общего образования, утвержденного приказом МО и Н РФ №1312 от 09 марта 2004г.;
- Приказа МО и Н РФ №241 от 20.08.2008 «О внесении изменений в федеральный БУП и примерные учебные планы для ОУ РФ, реализующих программы общего образования МО РФ от 09.03.2004 № 1312»;
- Приказа МО и Н РБ №1168 от 03.09.2008 «Об утверждении регионального базисного учебного плана и примерных учебных планов для ОУ РБ, реализующих программы общего образования»;
- Приказа МО и Н РФ № 1994 от 03 июня 2011 года «О внесении изменений в федеральный базисный учебный план и примерные учебные планы для образовательных учреждений, реализующих программы общего образования»;
- Приказа МО и Н РБ № 1093 от 12 июля 2011 года «О внесении изменений в региональный базисный учебный план и примерные учебные планы для образовательных учреждений, реализующих программы общего образования»;
- Приказа МО и Н РФ 31 марта 2014года №253 «Об утверждении федеральных перечней учебников, рекомендованных (допущенных) к использованию в образовательном процессе в ОУ, реализующих образовательные программы общего образования и имеющих государственную аккредитацию, на 2017-2018уч. г (С изменениями на 05июля2017года)
- Приказа МО и Н Республики Бурятия от 26.08.2013 №1646/1 (примерный учебный план общеобразовательных учреждений(организации)Республики Бурятия , реализующих основные образовательные программы);
- «Санитарно-гигиенических требований к условиям обучения в общеобразовательных учреждениях» (Постановление Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 29 декабря 2010 года № 189);
- Образовательной программы МБОУ «Толтойская СОШ» на 2023-2024 уч.г.;
- Устава МБОУ «Толтойская СОШ»;
- Положение о рабочей программе «Толтойская СОШ» от 31 августа 2023;

- Приказа № 1 по школе от 31 августа 2017года «Об утверждении учебного плана школы на 2023-2024 уч.г.»

В соответствии с Федеральным базисным планом и учебным планом МБОУ «Толтойская СОШ» учебный предмет «Бурятская литература» является обязательным и на его преподавание отводится 2 часа в неделю (всего 68 часов в год) и реализуется в рамках национально-регионального компонента образовательного учреждения.

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕДМЕТА «БУРЯТСКАЯ ЛИТЕРАТУРА»

Бурятская литература входит в общеобразовательную область «Язык и литература».

Бурятская литература является одним из главных элементов культуры бурятского народа - носителя данного языка. Он открывает учащимся непосредственный доступ к духовному богатству бурятского народа, повышает уровень их общего гуманитарного образования, а также является средством межкультурной коммуникации. Поэтому ему отводится существенная роль в решении важных задач, стоящих перед современной школой в плане формирования толерантной личности, развития ее национального самосознания.

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ ОБУЧЕНИЯ БУРЯТСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Обучение бурятской литературе на ступени основного общего образования направлено на достижение следующих целей:

-**воспитание** духовно развитой личности, формирование гуманистического мировоззрения, гражданского сознания, чувства патриотизма, любви и уважения к литературе;

-**развитие** эмоционального восприятия художественного текста, образного и аналитического мышления, творческого воображения, читательской культуры и понимания авторской позиции ;

формирование начальных представлений о специфике литературы в самостоятельном чтении художественных произведений;

развитие устной и письменной речи учащихся

-**освоение** текстов художественных произведений в единстве формы и содержания, основных историко-литературных понятий;

-**овладение** умениями чтения и анализа художественных произведений с привлечением базовых литературоведческих понятий и необходимых сведений по истории литературы; выявления в произведениях конкретно-исторического и общечеловеческого содержания ; грамотного использования литературного языка при создании собственных устных и письменных высказываний.

Обучение бурятской литературы на ступени основного общего образования направлено на достижение следующих целей:

- **развитие коммуникативной компетенции** на бурятском языке в совокупности ее составляющих - речевой, языковой, социокультурной, компенсаторной, учебно-познавательной;

1. *речевая компетенция* - развитие коммуникативных умений в четырех основных видах речевой деятельности (говорении, аудировании, чтении, письме);
1. *социокультурная компетенция* - приобщение учащихся к культуре, традициям бурятского народа, с учетом социально-экономических, этнокультурных, этнонациональных и других особенностей региона, в рамках тем, сфер и ситуаций общения, отвечающих опыту, интересам, психологическим особенностям учащихся основной школы на разных ее этапах (V-VII и VIII-IX классы); формирование умения представлять свою республику, культуру ее народов в условиях межкультурного общения;
2. *компенсаторная компетенция* - развитие умений выходить из положения в условиях дефицита языковых средств при получении и передаче информации;
3. *учебно-познавательная компетенция* - дальнейшее развитие общих и специальных учебных умений; ознакомление с доступными учащимся способами и приемами самостоятельного изучения языков и культур, в том числе с использованием новых информационных технологий;

• **ценностно-смысловые компетенции** - компетенции в сфере мировоззрения, связанные с ценностными ориентирами ученика, его способностью видеть и понимать окружающий мир, ориентироваться в нем, осознавать свою роль и предназначение, уметь выбирать целевые и смысловые установки для своих действий и поступков, принимать решения. Данные компетенции обеспечивают механизм

развитие и воспитание понимания у школьников важности изучения бурятского языка в современных условиях развития нашего общества и потребности пользоваться им как средством общения, познания, самореализации и социальной адаптации; воспитание качеств гражданина, патриота; развитие национального самосознания, стремления к взаимопониманию между людьми разных национальностей, толерантного отношения к проявлениям иной культуры.

- валеологические:

- Соблюдение надлежащей обстановки и гигиенических условий в классе
- Правильное чередование количества и видов преподавания (словесный, наглядный, аудиовизуальный, самостоятельная работа и т.д.)
- Контроль длительности применения ТСО (в соответствии с гигиеническими нормами)
- Включение в план урока оздоровительных моментов на уроке: физкультминутки, динамические паузы, минуты релаксации, дыхательная гимнастика, гимнастика для глаз.
- Соблюдение комфортного психологического климата на уроке.
- Создавать здоровый психологический климат на уроках, повышать мотивацию учащихся.

Ведущие принципы.

Реализация дидактических принципов:

- **Принцип воспитывающего обучения** (создание условий формулирования личности в целом);
- **Принцип научности** (содержание обучения должно отражать современное состояние науки, изучающей литературы-литературоведения, литературной критики. На уроках необходимо школьников обучать элементам научного поиска, основам исследовательской деятельности);
- **Принцип связи** обучения с практикой (использование уч-ся знаний в решении практических задач; применение полученных знаний в жизни; формирование собственной точки зрения, развитие у школьников устойчивости к информационному потоку, формирование критического мышления);
- **Принцип системности и последовательности** (обучение и воспитание в определенной системе, логическое построение содержания и процесса обучения);
- **Принцип доступности** (учёт особенностей развития учащихся, организация обучения, исключающая возможность психо-физических перегрузок уч-ся);
- **Принцип наглядности** (целесообразное и эффективное привлечение органов чувств к восприятию уч. материала через ТСО и ИК-технологии);
- **Принцип сознательности и активности** учащихся при направляющей и организующей роли учителя (сознание уч-ся цели обучения, самостоятельности школьников в планировании и организации своей деятельности; самоконтроль учеников, интерес к знаниям, самостоятельная постановка проблемы и поиск её решения);
- **Принцип прочности** (прочное усвоение знаний, переход знаний в умения и навыки на основе активности уч-ся, правильной организации повторения изученного, учёта индивидуальных особенностей уч-ся, структурирования материала с выделением главного и соблюдения логических связей, контроля результатов обучения и их оценки);

Национально-региональный компонент программы представлен развитием письменной речи на обычаях и традициях бурятского народа.

Содержание учебного предмета

68 часов(2 часа в неделю)

XX зуун жэлэй буряад литература соо бүтээгдэһэн уран гое юртэмсэ- 1

XX зуун жэлэй буряад литература .

Буддын шажанай зохёолнууд- 2

Ульгэрэй далай. Ульгэрэй далайе модондо ниилэжэ барлагшын шүлэг.

XX зуун жэлэй эхин уеын буряад литература- 3+1н/р/к+1ш/а

Буряад литературынын бии болон хугжэлтэ. Д.Банзаров тухай шүлэг. Ерэнсэй ехэ үбгэн. Нютагай уран зохиолшод. Шалгалтын ажал.

XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай буряад литература (49час+ 1н/р/к+ 3 ш/а)

Н.Г.Балданогой уран найханай юртэмсэ. Энхэ-Булад баатар драма. Литература ба оперо. Ж.Т.Түмунов - фронтовик – сэрэгшэ. «Нойrhoо хэриhэн тала» роман . Романай 4-20 бүлэгүүд. 22-23 бүлэгүүд. 2 бүлэг12 бүлэг. 27бүлэгүүд. Творческо практикум. Дэлгэрэй образ. Түрэл нютагаа магтанаб! «Тайшаагай ташуур» драмын түүхэ. «Тайшаагай ташуур» драма. «Үүрэй толон» роман». Инаг дуран мүнхэ. Арад зоноо тулоолэгшэд. Революционернуудэй ба арадай тулоо тэмсэгшэд. А.А.Бальбуравай « Зэдэлээтэ зэбэнүүд» роман. 1-дэхи бүлэг Ганга эрьеын хажууда. 4-6-7бүлэгүүд. 13-20 бүлэгүүд. 25 бүлэг. Интеллегиин тулоолэгшэд. Шалгалтын ажал.Нютагай хүндэтэй хүнүүд. Ж.Б.Балданжабон «Сэнхир хаданууд» 1 бүлэг «Үбгэнэй гомдол». Шэнэ парторг ба удаадахи бүлэгүүд. Унэн сэхэ хоорэлдоон. Бидэнэрыешье аха дуунэр гэнэл .Хонишон-харуулшан гээшэ гү?Т/п. Элидхэл –шэнжэлгэ «Минии нютагай ажабайдал муноо сагта»Ч.Ц.Цыдендамбаев Уран найханай юртэмсэ. «Холо ойрын түрэлнүүд» романай 1 бүлэг. Зохиолой 3 -4 бүлэгүүд. Ажабайдал орёохон даа. Роман - новеллэ. Жаргал, гуламта, хандархан уургай бүлэг. Шалгалтын ажал. Минии саашанхи хараа бодол. Д.З.Жалсараевай уран творческо зам. Газар дэлхэйн дуунүүд. Үншэн сагаан ботогын дуун. Т\п. Баатар тухай домог. Н.Г.Дамдинов уран найханай юртэмсэ. «Мушэтэ харгы сонет. Сонедуудэй гурлоо. Шэлдэй занги тухай дуун.

Минии нютагай поэт-Н.Г.Дамдинов. Д.А.Улзытуевай уран найханай юртэмсэ. Буряад хэлэн шүлэг. Ая ганга шүлэгэй үлхоо. Ая ганга шүлэг. Оршуулга тухай ойлгосо . Шалгалтын ажал.

Буряад шүлэгэй абдарһаа -3час

Буряад шүлэглэмэл зохиолнуудай хугжэлтэ Д.Жалсараев. Д.Д.Дамбаев «Ургы найхан буряадни». Н.Нимбуевай «Шудэрлэгдэһэн сахилгаан»

Буряад романай, драматургиин, лирикын уран найханай юртэмсэ –3+1 н/р/к+ 2ш/а

Буряад романай уран найханай юртэмсэ. Буряад лирикын хугжэлтэ. Буряад драматургийн хугжэлтэ ба шэнэлэлтэ. Минии арадай театрай хугжэлтэ. Шалгалтын ажал.

Календарно-тематический план 10 класса

№	Тема урока	Содержание учебного материала	Система заданий	Понятийный минимум	Домашнее задание
1	5	6	7	8	9
XX зуун жэлэй буряад литература соо бүтээгдээн уран гое юртэмсэ- 1ч					
1	1	XX зуун жэлэй буряад литература	Конспект Уран зохёол ба тэрэнэй тайлбарилга. Литература искусство тухай мэдээсэл, уран зохёогшо, уран бүтээгшэ, автор тухай хадуун абаха.	Уран зохёол гэжэ юуб? Автор, зохёогшо, уран бүтээгшэ тухай мэдээсэл	Конспект, стр 3-5, толи соо шэнэ нэрэ буулгажа бэшэхэ.
Буддын шажанай зохёолнууд- 2ч					
2	1	Ульгэрэй далай	XVIII-XIX зуун жэлнуудэй аман зохёолнууд.	Уран уншалга. Буряад уран зохёолой эхи захын хугжэлтэ. Буряад литературыын хугжэлтын зам тухай	Таблица хүсэлдүүлхэ, реферат хамгаалха.

3	1			Ульгэрэй далайе модондо ниилэжэ барлагшын шүлэг	Конспект стр. 6-7	Буддын шажанай байдал	Уран уншалга, хадуун абалга	
XX зуун жэлэй эхин уеын буряад литература- 3ч+1ч.н/р/к+1ш/а								
4	1			Буряад литературы бии болон хугжэлтэ	Конспект, уншалга Уе үеэрэнь буряад литературы хубаарилга.	Буряад литературы 4 уеын хугжэлтын зам. Ахамад буряад литературоведуут, тэрэнэй бэшэмэл зохёолнууд ба саашанхи хугжэлтэ.	Конспект стр. 10-15. Асуудалнуудые бэлдэхэ.	
5	18.09		1	Д.Банзаров тухай шүлэг Ерэнсэй ехэ убгэн	Д.Банзаровта зорюулагдаһан уран шүлэг	Уншалга. 20-30аад онуудай литературы хугжэлтын зам.	Д.Банзаровай намтар	Текстэ дүтэ дамжуулха
6	20.09		1	Нютагай уран зохеолшод	Нютагайнгаа поэдуут тухай мэдээсэл	Материал суглуулха, наһатай зоноор уулзаха, мэдээсэл абаха	Нютаг соохи хүндэтэй уран бэшээшэдые мэдэхэ, ажальень сэгнэхэ	Нютагай поэдуудээр материал суглуулжа, реферат бэшэхэ
7	25.09		1	Шалгалтын ажал	Буряад литературы хугжэлтоор асуудалнуудта харюу			
XX зуун жэлэй 1-дэхи хахадай буряад литература (49ч+ 1ч н/р/к+ 3ч. ш/а)								
8	27.09		11	Н.Г.Балданогой уран найханай	Н.Г.Балданогой ажабайдалай	Уран зохёолшын намтар	Драма тухай	Уран уншалга,

				юртэмсэ.	харгы зам. Драмьн темэ ба уран найруулга. Бэшэгдэһэн сагай байдал.	конспект, удхыень хоорэхэ	ойлгосо. Комеди, трагеди хоерой илгаа. Драмьн удха ба темэ тухай мэдээсэл.	стр. 29-37
9	02.10		1	Энхэ-Булад баатар драма	Бурьад оперо тухай мэдээсэл	«Энхэ-Булад баатар» - арадай сэдэбээр зохёолго бэшэхэ	Драмьн удха хадуун абалга	Бурьад литература ба бурьад оперо шэнжэлгын ажал
10	04.10		1	Литература ба оперо	Литература ба оперо хоерой нягта холбоон	Бурьад оперо дууладаг бурьад артистнуудые нэрлэхэ	Оперо гэжэ юуб мэдээсэл абаха	Муноо сагай оперын хугжэлтэ
11	09.10		1	Ж.Т.Тумунов - фронтовик - сэрэгшэ	Ж.Т.Тумуновай уран найханай юртэмсэ	ХХзуун жэлэй бурьад уран зохёолой түүхэ тухай бэшэхэ	Уран зохёолшын уран найханай юртэмсэ	Конспект, стр 38-42.
12	11.10		1	«Нойрһоо һэриһэн тала» роман	Романай эхин захын хугжэлтэ, уран зохёолой байгуулга	Уран уншалга, удха дээрэ ажал Стр. 46-50	Авторай хараа бодол	Уншаха, асуудалнуудые бэлдэхэ
13	16.10		1	Романай 4-20 бүлэгүүд	Саашанхи байдал, зохёолой хугжэлтын зам	Удха дээрэ ажал, хоорэхэ	Уйлын хугжэлтэ	Стр. 67-70уншаха
14	18.10		1	22-23 бүлэгүүд	Дэлгэр Должод хоёрой харилсаан, инаг дуран тухай	Характеристикэ угэхэ	Романай уран юртэмсэ	Танай хараа бодол энэ романай

15	23.10		1	2 бүлэг12 бүлэг	Буряад зоной ажабайдал, хани нүхэсэл , эб хамта нэгэдэл	Стр. 47 учебник 6-7 асуудалда харюу	Ангийн байдалай саг	
16	25.10		1	27бүлэгүүд	Эхэнэрнүүдэй дүрэнүүд	Уран уншалга	Хуби заяан, абари зан тухай мэдээсэл	Зурагта характеристикэ үгэхэ, текстэ дүтэ хоорэхэ.
17	06.11		1	Творческо практикум. Дэлгэрэй образ	Дэлгэр шэнги геройнууд манай дунда	бодомжолго	Дун гаргалга	Рецензи бэшэхэ Дэлгэрэй дүрэдэ
18	08.11		1	Түрэл нютагаа магтанаб!	Түрэл нютаг дурлалга, нютагаа баярлуулжа, урмашуулжа ябаха гээшэ минии уялга	Нютаг тухайгаа бэшэхэ, фото зурагуудые бэлдэжэ хамгаалха	Түрэл нютаг дурлалга, нютагаа баярлуулжа, урмашуулжа ябаха гээшэ минии уялга	Презентаци хамгаалха
19	13.11		1	«Тайшаагай ташуур» драмын туухэ	ХIХ зуун жэлэй дүшөөд онуудта болоһон баримтата ушар тухай. Хориин ахалагша тайшаа Р.Д.Дымбыловэй дүрэ. Тарба Жигжитовай дүрэ.	Конспект Уншаха. Стр. 53- 56.	Хориин ахалагша тайшаа Р.Д.Дымбыловэй дүрэ	Характеристикэ үгэхэ, зураг шэнжэлхэ

20	15.11		1	«Тайшаагай ташуур» драма	Арад зоной байдал, ангиин тэмсэлэй эршэдэлгэ, Гоншог үбгэнэй дүрэ. Драма соохи дүрэнүүдэй хэлэнэй онсо илгаанууд..	Характеристикэ бэшэлгэн.	Драмын гол удха ойлгохо	Муноо сагай байдалтай зэргэсуулгэ
21	20.11		1	«Үүрэй толон» роман»	Арад зоной хубисхалай урдахи бүрээд нютагуудай байдал	Уран уншалга. Стр. 130-139	Урданай сагай байдал	А.Н. Сахаровскаягай зураг шэнжэлхэ
22	22.11		1	Инаг дуран мүнхэ	Цыремпил Должод хоёрой сэдхэлэй байдал	Асуудалнуудта харюу	Инаг дуран гэжэ юуб	Удхаарнь зураг зураха
23	27.11		1	Арад зоноо тулоолэгшэд	Нютагай зоной харилсаан	Стр. 63 даабари 2 харюу бэлдэхэ	Арад зоной тулоо оролдоһон хунууд	Уран уншалга
24	29.11		1	Революционернууд эй ба арадай тулоо тэмсэгшэд	Амгалан сагай үрэ дун муноо сагта	Тестовэ ажал	Удха дээрэ ажал	
25	04.12		1	А.А.Бальбууровай «Зэдэлээтэ зэбэнүүд» роман.	А.А. Бальбууровай уран найханай юртэмсэ. Романай нэрын удха тайлбарилха. Авторай зохёолойнгоо нэрэдэнь хандаса.	Конспект авторай зам тухай мэдэсэ. Номоор ажал стр. 4-16	Бальбууровай уран найханай юртэмсэ. 1-дэхи бүлэгэй удха	Стр. 3-16 уншаха
26	06.12		1	1-дэхи бүлэг Ганга	Романай эхин,	Уран уншалга.	Бүлэгэй удха	6-16 нюурта

				эрьеын хажууда	зохёолой байгуулга ба эхин шата	Романай гол зурилдоонэй тэмсэлэй эхин шата. Ажайбайдалай гол тусэб, удха хадуун абаха.	хадуун абаха.	уншаад, асуудалнуудта харюусаха
27	11.12		1	4-6-7булэгууд	Фольклорно удхань, образно системэнь	Романай уран найханай саг ба орон зай. Хоорондохи харилсаан	Романай хоорондохи харилсаа тайлбарилха	Стр. 12-28 нюурта уншаха.
28	13.12		1	13-20 булэгууд	Шажан мургэлэй асуудалнууд	Арад зоной ажабайдал ба арадай тулоолэгшэд. Ута Мархаасай образ шэнжэлжэ, текстаан абха	Ута Мархаасай образ Залуушуулай образ зохёол соохи уургэнь	Удхаарнь зураг зураха, тайлбарил бэшэхэ
29	18.12		1	25 булэг. Интеллегенциин тулоолэгшэд	Интеллегенциин уургэ	Хани нүхэдэй абари зан түүжэ бэшэхэ. Зэбэнүүдэй уургэ зохёолой нэрэдэнь	Интеллегенцин ажал габьяа зохёолой удхада	Зохёолой удхаар 5 асуудал бэлдэхэ
30	20.12		1	Шалгалтын ажал	Уран зохёолой удхаар асуудалнуудта харюу			
31	25.12		1	Нютагай хүндэтэй	Ажалша малша	Нютагай хүнүүд	Нютаг соогоо	мэдээсэл

				хүнүүд	нютагай хүнүүд	алдар соло	алдартай суутай зоной аша туһыень сэгнэжэ абаха	суглуулха, реферат хамгаалха
32	27.12		1	Ж.Б.Балданжабон «Сэнхир хаданууд» 1 бүлэг «Үбгэнэй гомдол»	Уран найханай юртэмсэ. Зохёохы зам. Зохёолой эхин бүлэгүүдэй удха тайлбарилга.	Уран уншалга, удхынь хоорэхэ		
33	15.01		1	Шэнэ парторг ба удаадахи бүлэгүүд	Удаадахи бүлэг соо авторай дамжуулга. Зохёолой байгуулга.	Уран уншалга, асуудал табиха. Бүлэг бүхэн даабари бэлдэхэ	Бүлэгэй удха	4, 5 асуудалнуудта харюу бэлдэхэ
34	17.01		1	Унэн сэхэ хоорэлдоон	Даржаа убгэнэй ажайдал. Суранзан Бальжаа хоёрой харилсаа зохёолой удхада хабаадалга.	Урдахи бүлэгүүдээр хоороон, элидхэл хэлгэ	Унэн сэхэ ябадал заатагуй хэрэгтэй	Уншаха, асуудалнуудта харюу
35	22.01		1	Бидэнэрыешье аха дуунэр гэнэл	Үржэнэй бэшэг тухай мэдээсэл	Үншэн басганай байдал зураглаха	Зохёолой энэ бүлэгэй удхыень хадуун абажа, зуб бүрууень илгаха	Стр. 76-84 уншаха, тексттэ дүтэ хоорэхэ.
36	24.01		1	Хонишон- харуулшан гээшэ гү?	Даржаа убгэнэй ажабайдал зохёолой удхын нэрэ тайлбарилга	Даржаа убгэндэ характеристикэ үгэхэ, текст соогаан абари зан харуулһан мүрнүүдые буулгажа бэшэхэ	Худоогэй ажабайдал, мал адуунай аша туһа хадуун абалга.	Стр. 91 даабари 4, 8 асуудалнуудта харюу

37	29.01		1	Т/п.Элидхэл – шэнжэлгэ «Минии нютагай ажабайдал муноо сагта»	Нютагайнгаа мал адуунай ажабайдал зураглан шуумжэлхэ	Мал ажал хэрэгтэй гү, али угы гү? Асуудалда харюу бэлдэхэ	Хамтын ажал ба умсын ажалай илгаа	Стр.91, даабари 2
38	31.01		1	Ч.Ц.Цыдендамбаев Уран найханай юртэмсэ	Бэлигтэй уран зохёолшодой нэгэн тухай	Конспект стр. 93-97, асуудалнуудта харюу	Бэлигтэй уран зохёолшодой аша туһа тухай	Хоорэхэ, асуудалнуудые бэлдэхэ
39	05.02		1	«Холо ойрын түрэлнүүд» романай 1 бүлэг	Гэр тухай авторай бэшэһэн дамжуулга тайлбарилха	Уран уншалга, стр 90-95, удхыень тайлбарилга	Удхынь тайлбарилга	1бүлэгэй удха хоорэхэ, гэр тухай мэдэсэ хадуун абаха
40	07.02		1	Зохёолой 3 -4 бүлэгүүд	Энэ бүлэгүүдэй удха тайлбарилжа, зуб бүрүүень илгахэ	Стр. 95-104 уншаха	Текстын удха	Бүлэгэй удхаар 5 асуудал бэлдэхэ
41	12.02		1	Ажабайдал орёохон даа	Хото худоо хоёрой ажабайдал	Гол геройн байдал зураглаха	Сатирическа удхатай зохёол тухай мэдэсэ	Уншаха, удхыень дабтаха
42	14.02		1	Роман -новеллэ	Роман - новеллэ тухай мэдэсэ дадал	Бүлэг бүхэндэ хубаажэ, илгахэ	Роман –новеллэ тухай	Удхаарнь зураг зураха
43	19.02		1	Жаргал, гуламта, һандарһан уургай бүлэг	Энэ бүлэгэй удхыень тайлбарилха	3 угын удхыень тайлбарилжа, удха дээрэнь ажал хэхэ	Бодомжолго бэшэхэ	Дун гаргалга, һанамжа бэшэхэ
44	21.02		1	Шалгалтын ажал	Уран зохёолой удхаар тестовэ ажал			

45	26.02		1	Минии саашанхи хараа бодол	Өөр тухайгаа, саашанхи харгы зам тухайгаа бодохо	Эжы абатаяа хөөрэлдэжэ, зуб харгы шэлэхэ зам абалга тухай	Унэн сэхэ ябадал тухай мэдэхэ	Бодомжолго бэшэжэ хамгаалха
46	28.02		1	Д.З.Жалсараевай уран творческо зам	Уран зохёолшын намтар	Конспект стр. 104-107	Уран зохёолшын намтар тухай	Реферат хамгаалха, презентаци бэлдэхэ
47	05.03		1	Газар дэлхэйн дуунууд	Шүлэгүүдэй гол темэ ба жанрнуудүү	Уран уншалга, анализ хэлгэ	Темэ ба жанр	Шүлэгүүдэй баглаа
48	07.03		1	Үншэн сагаан ботогын дуун	Эхэ эсэгэ тухай мэээсэл	Уран уншалга стр.154	Уйдхар гашуудал. Эхын уйдхар тухай	Шүлэг дабтан уншаха
49	12.03		1	Т\п. Баатар тухай домог	Домог шэнжэлгэ хэхэ	Уран уншалга	Баатар нэрын удха	Удхаарнь зураг найруулха
50	14.03		1	Н.Г.Дамдинов уран найханай юртэмсэ	Творческо зам	Конспект стр. 113-114	Нютагай поэдэй алдар соло	Реферат хамгаалха
51	19.03		1	«Мүшэтэ харгы сонет	Сонет тухай мэдэсэ	Стр.155-156 уншаха	Сонет тухай мэдэсэ абаха	Анализ хэхэ
52	21.03		1	Сонедуудэй гурлоо	Сонет тухай мэдэсэ	Уран уншалга, буулгажа абаха	Сонедэй оньһон арга	Конспект, таблица зураха
53	02.04		1	Шэлдэй занги тухай дуун	Поэмэ тухай мэдэсэ	Уран уншалга стр. 157-174	Удхын тайлбарилга	Дабтан уншалга
54	04.04		1	Минии нютагай поэт-Н.Г.Дамдинов	Нютагай зоной нэрэ хундэтэй	Уран гоёор творческо замынь хамгаалха	Презентаци хамгаалха	Шүлэгүүдыень, дуунуудыень сээжэлдэхэ

55	09.04		1	Д.А.Улзытуевай уран найханай юртэмсэ	Бэлигтэй поэдэй творческо зам	Конспект. Номоор ажал	Уран зохёолшын намтар хадуун абалга	Реферат хамгаалга
56	11.04		1	Буряад хэлэн шүлэг	Буряад хэлэн буряад арадай үндэһэн хэлэн	Уран уншалга стр. 190-191	Буряад хэлэн тухай	Сээжэлдэхэ
57	16.04		1	Ая ганга шүлэгэй улхоо	Буряад ороноо магтан дуулаһан, абари зангын харуулһан зохёол тухай	Уран уншалга, конспект	Зохёолой үдха	Стр. 127-130 уран уншалга
58	18.04		1	Ая ганга шүлэг	Япон шүлэгэй хайку, танка тухай	Япон шүлэгүүдэй зохёолнууд тухай	Оршуулга тухай мэдэсэ	Стр.129 уран уншалга
59	23.04		1	Оршуулга тухай ойлгосо	Оршуулгын орёо заршам	Конспект стр. 132	Оршуулга тухай	Уран уншалга стр. 134
60	25.04		1	Шалгалтын ажал	Уран зохёолшодой зохёолнуудаар шалгалтын ажал			
Буряад шүлэгэй абдарһаа -3ч.								
61	30.04		1	Буряад шүлэглэмэл зохёолнуудай хугжэлтэ Д.Жалсараев	Шүлэглэмэл зохёолнуудай хугжэлтэ	Уран уншалга стр. 138-144	Шүлэг сээжэлдэхэ	Дуратай шүлэгүүдые сээжэлдэхэ
62	02.05		1	Д.Д.Дамбаев «Ургы найхан буряадни»	Буряад нютагайнгаа байра байдал тухай	Уран уншалга стр. 194	Стр. 195 уншаха	Уншаха

63	07.05		1	Н.Нимбуевай «Шудэрлэгдэһэн сахилгаан»	Намжил Нимбуевай творческо зам	Уран уншалга стр. 195-196	Шүлэгэй удха	Удхыень хадуун абаха
Буряад романай, драматургийн, лирикын уран найханай юртэмсэ –								
Зч.+1ч. н/рк+ 2ш/а								
64	09.05		1	Буряад романай уран найханай юртэмсэ	Буряад роман ба тэрэнэй бии болохын бэлэдхэл	Конспект стр. 132-138, уншаха	Эгээ түрүүшын буряад романууд тухай	Удхыень хоорэхэ, асуудалнуудые бэлдэхэ
65	14.05		1	Буряад лирикын хугжэлтэ	Тэрэнэй жанрнууд ба поэтикэ	Конспект стр.138-144	Буряад лирика тухай	«Минии дуратай поэт» гэһэн темэдэ презентаци хамгаалха
66	16.05		1	Буряад драматургийн хугжэлтэ ба шэнэлэлтэ	Буряад театрай хугжэлтын гол зам	Арадай театр тухай мэдэсэ	Драматурги тухай ойлгосо	Нютагайнгаа арадай театр тухай материал суглуулха
67	21.05		1	Минии арадай театрай хугжэлтэ	Нютагайнгаа арадай театр ба артистнууд тухай	Презентаци хамгаалга	Хурамхаанай арадай театрнууд тухай	Материалаа суглуулжа тушааха
68	23.05		1	Шалгалтын ажал	Жэл соо материалаар шалгалта			Буряад номуудые уншаха
69- 70			2	Резервные уроки				

Практические занятия по предмету

Название разделов и тем	Количество часов			
	всего	теорет.	Практически (хэлэлгэ хүгжөөлгэ)	контр.работы
XX зуун жэлэй буряад литература соо бүтээгдэһэн уран гое юртэмсэ	1	1		
Буддын шажанай зохёолнууд-	2	2		
XX зуун жэлэй эхин үеын буряад литература-	4	3	1	1
XX зуун жэлэй 1-дэхи хахатай буряад литература	53	49	1	3
Буряад шүлэгэй абдарһаа	3	3		
Буряад романай, драматургийн, лирикын уран найханай юртэмсэ	5	3		2
Всего	68	61	2	5

Содержание курса
(68часов 2 раза в неделю)

Буряад уран зохёолой хүгжэлтын үенүүд- 2ч Буряад уран зохёолой хүгжэлтын үенүүд. Буряад прозын уран найханай юртэмсэ.

Буряад прозын уран найханай юртэмсэ-13ч+3ч.ш/а+1ч.х/х Д. Батажабайн уран найханай юртэмсэ. «Төөригдэһэн хуби заяан» трилоги.

Трилогиин байгуулга, гол образуудын. Сюжедэй нонирхолтой ушаралнууд. Самбуу, Шобдог ба бусад буряад, түбэд ламанарай дүрэнүүд. Жаргал гээшэ юун бэ? Шалгалтын ажал. Найруулга Аламжын зол жаргалаа бэдэрэлгэ. Ч.Цыдендамбаевай уран найханай юртэмсэ. «Буряад басаган» туужын гол удха. Зохёолой уран аргууд. Шалгалтын ажал. А. Ангархаевай уран найханай юртэмсэ. «Мүнхэ ногоон хасуури» гэһэн романай гол удха. Роман дотор табигдаһан проблемэнүүд. Романай онсо шэнжэ.

Буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ-12+2+2 ч. Буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ. М. Батоин. «Таршаа Намжалай түүхэ».

№	Тема урока	Система заданий	Домашнее задание	Воспитательная часть
1	2	3	4	5
Буряад уран зохёолой хүгжэлтын үенүүд- 2ч				
1	Буряад уран зохёолой хүгжэлтын үенүүд	Хүсээнэгтэ ХХ зуун жэлэй буряад литературы периодизаци (хүгжэлтын үенүүдтэ хубаалга) хэхэ.	ХХI зуун жэлэй эхинэй зохёолнуудай жанрууд. Учебник стр. 11-12	Буряад орон – минии тоонто
2	Буряад прозын уран найханай юртэмсэ	Өөрынгөө дураар хоёр зохёол шэлэн абаад, буряад уран зохёолой хүгжэлтын эхин үеын ба һүүлэй үеын үргэлжэлһэн зохёолнуудай зохёохы маяг сасуулан тодорхойлхо. Творческо практикум: уран зохёол шэнжэлэгшэд, шүүмжэлэгшэдэй, уран зохёолшодой хөөрөөн тухай доро үгтэһэн һанамжануудтай танилсаад, үгтэһэн ойлгосонуудай эрилтэдэ таарана гү гэжэ элирүүлхэ.	Хөөрөөн. Литературна терминүүдтэй словарь, шэнэ толинуудые хэрэглэхэ. Уран гоёор текстэ дүтэ хоорэхэ.	

Буряад прозын уран найханай юртэмсэ-13ч+3ч.ш/а+1ч.х/х			Хүнэй хуби заяан
3	Д. Батажабайн уран найханай юртэмсэ	Авторай намтар, зохёохы зам тухай. Д. Батожабай – драматург, прозаик гэнэн темэдэ тобшо тайлбари хэлэжэ угэхэ. Тэрэнэй бэшэһэн ехэ ехэ зохеолнуудые жанраарнь илгажа нэрлэхэ.	«Гэмтэн баригдаба» бүлэгэй удха. (Хрестомати, стр. 8-18)
4	«Төөригдэһэн хуби заяан» трилоги.	Уран зохёолой текст эпическэ жанрай байһаарнь хараадаа абажа, тодоор, уранаар уншаха.	«Ой соо» бүлэгэй удха. (Хрестомати, стр.19-30)
5	Трилогиин байгуулга, гол образуудынь	Сасуулга. Геройнуудай адли тала ба илгааень элирүүлхэ. Аламжын образ тайлбарилха. Хрестоматиин бүлэгүүд сооһоо тэрэниие ураар зураглан харуулһаниинь.	? 1 стр. 35 учебник
6	Сюжедэй һонирхолтой ушаралнууд	Романай композици, байгуулга тухай. Романай идейнэ удха тодорхойлон хэлэхэ. Роман соохи сатирическэ зураглалнуудые оложо, уран гоёор хөөрэхэ.	«Уйдхар зоболонгоор дүүрэн ажабайдал» гол геройн нюурһаа хөөрөөн.
7	Самбуу, Шобдог ба бусад буряад, түбэд ламанарай дүрэнүүд	Буддын шажан барижа байһан ламанарай элдэб аашануудые уран зохеолшын хайра гамгүйгөөр наадалжа, шүүмжэлжэ элирүүлһэн уран аргуудые роман сооһоо оложо харуулха.	? 6 стр. 36 (учебник) Буддын шажанай ёһо гуримууд
8	Жаргал гээшэ юун бэ?	Трилоги тухай онсодхол,	? 5 стр. 36 (учебник)

		асуудалнуудта, даабаринуудта харьюу.		
9	Шалгалтын ажал	Үзэгдээн зохёолой удхаар табигдаһан асуудалнууд һурагшадай ямар мэдэсэтэй, шадабаритай, дүршэлтэй болоһые шалгаха зорилготойгоор түгэсхэлэй хүдэлмэри болгон тест үгэхэ.	Творческо практикум: 1 стр. 36 (учебник)	
10	Найруулга Аламжын зол жаргалаа бэдэрэлгэ.	Сочинени-найруулга бэшэхэ.	Найруулгын тобшолол гаргаха	
11	Ч.Цыдендамбаевай уран найханай юртэмсэ	1. «Хурса зэбсэг», «Нарата газар дэлхэйдэ», «Эхигуй шулэг», «Хэн гээшэб тэрэ хүн?», «Бэрхэшээл» гэһэн шүлэгүүдэйн гол удха, темэ, идей. Байгаалиин үзэгдэлнүүдые, зураглалнуудые текст сооһоо илгаха. Шүлэглэмэл зохеолой анализ хэхэ.	Тест	
12	«Буряад басаган» туужын гол удха	Зохеолой гол удха. Зохеолой байгуулга. Туужын гол дүрэнүүд, уран зүйлнүүд. Зохёолой сюжет болохо харилсаанууд ехэ баян. Зохеол соо үйлэ хэрэгүүд, уулзалганууд, ушарнууд жэжэ уран зүйлнүүд олон, эдэнь уран найруулгыень, ажабайдалые үнэншэмэ түхэлтэй, этигэмээр хүсэтэй болгоно. Гэрэлтэ Норбо хоерой дүрэ.	?1 стр. 45 (учебник)	

		Хулгана хүгшэнэй дүрэ. Эхэнэр хүнэй хуби заяан тухай авторай бодолнууд тухай. Хүнэй сэдхэлэй байдал харуулhaniинь.		
13	Зохёолой уран аргууд	Дискуссии. Дэлгэрэнгы түсэб табижа, зохёол соо болоһон уйлэнүүдэй шалтагааниие, сагые элирүүлжэ, байгаалиин үзэгдэлнүүдые, зураглалнуудые текст сооһоо илгажа, зохеолой геройдо өөрын хэһэн хэрэг, үйлэ, хэлэһэн һанал бодолыень баримталан, характеристикэ үгэхэ.	? 5 -6 стр. 45 (учебник)	
14	Шалгалтын ажал Изложени «Алтан сэргэ»	Тест – шалгалта. Үзэгдэһэн зохёолой удхаар табигдаһан асуудалнууд һурагшадай ямар мэдэсэтэй, шадбаритай, дүршэлтэй болоһые шалгаха зорилготойгоор түгэсхэлэй хүдэлмэри –тестын асуудалнуудта харюу.	Найруулга Жаргалмаагай хуби заяан.	
15	А. Ангархаевай уран һайханай юртэмсэ	Уншалга, хөөрэлдөөн, шүүмжэлэл. Уран зохёолой текст эпическэ жанрай байһаарнь хараадаа абажа, тодоор, уранаар уншаха.	? 1 стр. 58 (учебник)	
16	«Мүнхэ ногоон хасуури» гэһэн романай гол удха	Геройнуудай абари зангыень таарамжатай оньһон үгэнүүдээр тайлбарилха.	? 1 стр. 58 (учебник)	
17	Роман дотор табигдаһан	Һайшаагдаһан, дүтөөр һанагдаһан зохёолой али	? 1 стр. 58 (учебник)	

	проблемэнүүд.	нэгэ геройдо дэлгэрэнгы тодорхойлол үгэхэ. Шэлэжэ абаһан геройн дүрэ юундэ найшаалтайб. Тэрээнһээ жэшээ абамаар гү гэжэ тодорхойло.		
18	Романай онсо шэнжэ	Һануулга-схемэдэ түшэглэн, сюжетдэй шүүлбэри хэхэ: зохёолой экспозици, уялдуулагша, эршэдэлгэ, түгэсхэгшэ элирүүлхэ. Тест – шалгалта Түгэсхэлэй хүдэлмэри – тестын асуудалнуудта харюу.	? 1 стр. 58 (учебник)	
19	Зохёолой удхаар найруулга- бодомжолго	Юунэй түлөө хүн боложо түрэнэн хүн гээшэбиб гэнэн асуудалда харюу болгон, найруулга - бодомжолго бэшэхэ		
Буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ-12+2х/х+2				Буряадайм суута зохоолшод ба эрдэмтэд
20	Буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ	Буряад драматургийн гол шатануудые үенүүдтэ хубааха Бэшэмэл ажал. Драматургическа ба прозаическа зохёолнуудай адли ба бэшэ талануудые гайлбарилха	А. Вампилов тухай элидхэл	
21	М. Батоин. «Таршаа Намжалай түүхэ»	Уран зохёолой текст драматургическа жанрай байһаарнь хараадаа абажа, тодоор, уранаар ролёор уншаха. Багшын үүргэ зохёол соо ямар бэ?	?2 стр. 68 (учебник)	
22	Зүжэгэй уран найханай	Зүжэгэй нэрэ, тэрэнэй гол	11-12-дохи зураг уншаха. Стр.	

	орон зай, саг.	бодол, зураглагдахын сюжедүүдэй хоорондох харилсаан тухай бодомжолхо, тобшолол гаргаха. Зүжэг сооноо арад зон соо хэлсэгдэдэг буддын шажан тухай түүхэ домогууды илгаха. Үзэгдэжэ байһан зохёолнуудай байгуулгын (композициин) зүйлнүүды илгаха	189-190	
23	Зүжэгэй гүн удха, уран арганууд	Зүжэгэй гол герой Таршаа Намжалда бэшэмэл характеристикэ үгэхэ. Зүжэгэй символическа, условно таланууды, поэтикыень шэнжэлхэ. Түгэсхэлэй хүдэлмэри - асуудалнуудта харюу. Хараһан спектакльда рецензи бэшэхэ (? 5 стр. 68 (учебник)	? 6 стр. 73 (хрестомати) ? 5 стр. 68 (учебник)	
24	Б. Барадинай намтар, зохёохы зам	Уран зохёолой текст драматургическа жанрай байһаарнь хараадаа абажа, тодоор, уранаар ролёор уншаха.	Уншаха 2-дохи үйлэ (13-22 стр.)	
25	«Ехэ удаган абжаа» - түүхэтэ трагеди	Уран зохёолой текст драматургическа жанрай байһаарнь хараадаа абажа, тодоор, уранаар ролёор уншаха	Уншаха 3-дахи үзэгдэл (31-36 стр)	
26	Зүжэгэй үйлэдэгшэ нюурнууд	Эрээхэн удаган Бадан Тураахин хоёрой дүрэнүүды зэргэсүүлхэ. Зохёол соо зураглагдаһан	Сасуулгын тобшолол гаргаха	

		түүхэтэ нюурнууд тухай хөөрэлдөөн.		
27	Зүжэгэй гүн удха, уран аргууд	Зүжэгэй гол герой Таршаа Намжалда бэшэмэл характеристикэ үгэхэ. Зүжэгэй символическа, условно талануудые, поэтикиень шэнжэлхэ. Түгэсхэлэй хүдэлмэри – асуудалнуудта харюу. Хараһан спектакльда рецензи бэшэхэ (? 5 стр. 68 (учебник)	? 6 стр. 73 (хрестомати) ? 5 стр. 68 (учебник)	
28	Буряад шүлэгүүдэй хүгжэлтын шэнжэнүүд	Ямар поэдүүдэй зохёолнууд танда дүтэб? Юундэ (һанамжа бэшэхэ)	Ямар нэгэн шүлэг сээжэлдэхэ - һурагшын үзэмжөөр	
29	Буряад поэзиин һалбаринууд	Таблица хүсэлдүүлхэ /Үе бүхэнэй шэнжэ/	Ямар нэгэн шүлэг сээжэлдэхэ - һурагшын үзэмжөөр	
30	Шүлэгүүдэй хоёр ондоо шэнжэлэл	Шүлэгүүдэй хоёр ондоо шэнжэлэл. Реалис ёһоной поэзиин гол удха шанар. Энэ ёһо баримталан бэшэгдэһэн зохёолнууд тухай. Реалис ёһоной поэзиин гол удха шанар. Шүлэгүүдэй гражданска аялга элирүүлхэ. Конспект, уран гоёор уншалга, хөөрэлдөөн, шүүлбэри.	Һурагшын үзэмжөөр - хэһэг сээжэлдэхэ.	
31	Поэтическэ лексикэ	Шүлэглэмэл зохёолой анализ. Шүлэгтэ (һурагшын үзэмжөөр) рецензи бэшэхэ.	Шүлэгтэ (һурагшын үзэмжөөр) рецензи бэшэхэ.	
32	Д. Улзытуевай «Һуунаб... гансааран...» гэһэн шүлэгэй шүүлбэри	Д. Улзытуевай «Һуунаб мүнөө Түгсүүлтын эрьедэ гансааран...» гэһэн шүлэгэй шүүлбэри	Зохёол уншаад түрэхэн бодолнууд	

33	Б. Базарон. «Улаалзай»	Учебник ? 2 стр. 93 Мэдээсэл бэлдэхэ: буряад уран зохёолой долгиной түлөөлэгшэд тухай.	Шулэг сээжэлдэхэ	
34	Ц. Цымпилоной зохёохы зам	«Буряад басаганда» гэнэн шүлэг уран гоёор уншалга. Шүлэгэй удха болон түхэлэй бэе бээдээ нүлөө тухай: композицийн талаһаа тайлбари; уянгата дүрын онсо өөрэ байдал, хөөрэлгын маяг; шүлэгэй абяануудай жагсаал, звукозапись, ассонанс, аллитерации хэрэглэлгэ; ритм, строфика, графика, тэдэнэй удха тухай; уран аргуудые зүбөөр ба баримтатыйгаар хэрэглэлгэ	Цырендаши Цымпилоной зохёохы зам. Сээжэлдэхэ	
35	Шүлэгэй саг болон орон зай	Зохёол дотор хэрэглэгдэһэн уран аргуудыеень оложо, шүлэгэй шүүлбэри хэхэ.	?3 стр. 96 (учебник)	
Мүнөө үеын буряад үргэлжэлһэн зохёолой уран найханай юртэмсэ- 7ч.+1ч.ш/а+1ч.х/х				Хүнэй нийгэм сэдхэл. Буян ба нүгэл.
36	Буряад прозын уран найханай юртэмсэ	Таблица зураха, анализ хэхэ. Даша-Даба Мункуев «Эхэ тухай дуун» сээжэлдэхэ	Даша-Даба Мункуев «Эхэ тухай дуун» хэхэг сээжэлдэхэ	
37	Ч. Гуруевай «Туһалха хэрэгтэй» гэнэн хөөрөөнэй удха	Конспект, уран гоёор уншалга, хөөрөлдөөн, шүүлбэри. Уран зохёолой текст эпическэ жанрай байһаарнь хараадаа абажа, тодоор, уранаар уншаха.	стр. 97-99 уншаха (учебник) стр. 39-44 уншаха (хрестомати)	
38	Зохёолой гол асуудал	Зохёолой гол герой Дугар, Балма хүгшэн тухай бэшэхэ. Найшаагдаһан,	?3 стр. 100 (учебник)	

		дүтөөр ханагдахан зохёолой али нэгэ геройдо дэлгэрэнгы тодорхойлол үгэхэ. Шэлэжэ абахан геройн дүрэ юундэ найшаалтайб. Тэрээнхээ жэшээ абамаар гү гэжэ тодорхойло. Намдаг үбгэнэй образ гаргаха. Хөөрөөнэй онсо шэнжэнүүдые тоолохо.		
39	Д. Дылгыровой «Сэдьхэлэй гуниг» гэнэн хөөрөөнэй удха	Дугар Дылгыровой уран найхана й юртэмсэ. Зохёолой персонажуудта характеристикэ үгэлгэ. Зохоолой геройдо өөрын хэһэн хэрэг, үйлэ, хэлэһэн һанал бодолын баримталан, характеристикэ үгэжэ шадаха еһотой. Хөөрэлдөөн Уншаһан, найшаагдаһан зохёолдо аннотаци бэшэлгэ. Буряд прозын уран найханай юртэмсэ.	? 2-7 стр. 103 учебник?	
40	Д. Эрдынеевэй уран зохоолнууд тухай.	Уран зохёолшын намтар ба зохёохы замда хабаатай викторинын 10-15 асуудал зохёохо.	? 1 стр. 112 учебник.	
41	«Үйлын үри» романай уран найханай юртэмсэ	Зохёолой нэрэ, тэрэнэй гол бодол, зураглагдаһан сюжетүүдэй хоорондох харилсаан тухай бодомжолхо, тобшолол гаргаха.	? 2 стр. 112 учебник.	
42	Роман дотор	Фольклорно үндэһыень	? 3 стр. 112 учебник.	

	табигдаһан проблемэнүүд	элирүүлхэ. Эхэ эсэгийн һургаалай удха шанар тухай хзохёолдо үндэһэлэн мэдээсэл бэшэхэ.		
43	Романай онсо шэнжэ.	Байгаалия, тоонто нютагаа, адуу мала, арад зоноо хамгаалга тухай һанал бодол тухай дискуссии.	? 4 стр. 112 учебник	
44	Романай удхаар шалгалта	Тест – шалгалта. Түгэсхэлэй хүдэлмэри - тестын асуудалнуудта харюу.	Тест зохёохо.	
Мүнөө үеын буряад драматургийн уран һайханай юртэмсэ- 6ч.+1ч.ш/а				Түрэл нютагайм зохоолшод
45	Мүнөө үеын буряад драматургийн уран һайханай юртэмсэ	ХХ зуун жэлэй буряад драматурги мүнөө үеын буряад драматургийн уран һайханай юртэмсэтэй сасуулха	Тест /раздаточный материал/	
46	Б-М. Пурбуевай зохёохы зам	Зүжэгэй символическа, условно талануудые, поэтикыень шэнжэлхэ. Түгэсхэлэй хүдэлмэри - асуудалнуудта харюу. Хараһан спектакльда рецензи бэшэхэ (? 5 стр. 68 (учебник))	?1 стр. 121 учебник	
47	«Эрьехэ наран» гэһэн зүжэг	Уран зохёолой текст драматургическа жанрай байһаарнь хараадаа абажа, тодоор, уранаар ролёор уншаха.	?2 стр. 121	«Эрьехэ наран» гэһэн үгэнүүдэй удха шанар
48	Зүжэгэй гүн удха, жанрай онсо янза	Зэргэсүүлгэ хэжэ литературын уран арга мэдэхэ, текст сооһоо илгажа, хөөрөжэ шадаха ёһотой.	?3 стр. 121	

		Простой түсэб табижа шадаха ёһотой Зохёол тухай һанамжанууды өөрынхээрээ бэшэжэ шадаха ёһотой. Зүжэгэй жанрайнь онсо янза, лирико-психологическа үндэһэниинь. Зүжэгэй символическа, условно таланууды, поэтикиень шэнжэлхэ.		
49	М.Батоин. «Юртэмсын гурбан сэсэшүүл»	Зохёолой гол нюурнууд тухай хөөрэлдөөн.	?1 стр. 124	
50	«Юртэмсын гурбан сэсэшүүл» гүн удха	Буляалдаанай талмай эмхидхэжэ, творческо проектнэ ажал хэхэ, презентации хамгаалха.	?3,5 стр. 124	
51	Найруулга «Нангин Байгалаа аршалай!»	Дэлгэрэнгы түсэб табижа, «Нангин Байгалаа аршалай!» темэдэ элдэб янзын байгуулгатай зохеолго - найруулга бэшэхэ,	Буклет гаргаха	
Мүнөө үеын буряад шүлэгэй уран найханай юртэмсэ тухай-11 ч+2ч.ш/а				Эхэ гэхэн үгын ойлгосо
52	Ц. Дондогойн «Эхэ тухай хоёрдохы поэмэ»	«Энхэргэн найхан эхэнүүднай». Шүлэгыень өөһэдөө (үхибүүдэй) анализ шалгалга. Шүлэглэмэл зохёолнууды уншаха, темээр илгахэ.	Шүлэг сээжэлдэхэ (раздаточный материал)	
53	«Шамбайхан наһыем бусаахашье аалам?»	Өөрынгөө эхэ тухай элдэб янзын байгуулгатай зохеолго - найруулга бэшэхэ	«Минии баялиг» дүүргэлтын үгэ Сээжэлдэхэ (стр.164)	

		Уран гоёр уншалга. Автор-Зохёол - Уншагша - бодосо дээрэ ажал.		
54	Г. Раднаевагай творчество	Уран гоёр уншалга.	?1 стр. 139 учебник	
55	«Түрэлгын зоболон» поэмын гүн удха	Уран гоёр уншалга. Зохёолой байгуулга, түхэл, авторай зохёохы маяг тодорүүлха. Жэшээгээр баримталха. Шүлэглэмэл зохёолнуудые уншаха, анализ хэхэ.	?2-3 стр. 139 учебник	
56	Шүлэглэлэй сюжет болон композици	Шүлэглэмэл зохёолой түлэб, жанрнууд, зорилго, ажабайдалай зураглал тухай мэдэсэ шалгаха, дадал, шадабари шалгаха, удхаар тест хэхэ. Даабаринууд, тест.	4 стр. 139 учебник	
57	Мүнөө үе сагай ажабайдал литературын хүгжэлтэдэ	Мүнөө үе сагай ажабайдал литературын хүгжэлтэдэ.	Инаг дуранай лирикын илгаа – стр. 12-13 учебник- анализ ? 1,2 стр. 14 учебник	
58	Л. Тапхаевай «Дүрбэн саг» гэхэн шүлэгэй жанр	Зохёол сооһоо хэхэг сээжэлдэхэ, уранаар уншахаяа бэлдэхэ. Дүрбэн сэсэгэй үрэхэнэй хуби заяанай сана ямар далда улха, хургаал байнаб гэжэ ханамжаяа бэшэхэ.	Хэхэг сээжэлдэхэ, стр. 182-183 хрестомати	
59	Зохёолнуудай байгуулга, хэлэн, уран аргууд	Б. Базароной «Улаалзай» шүлэгтэй энэ шүлэг сасуулха: уянгата герой. Тэрэнэй автортай харилсаан, гол бодол, сюжет, уран аргууд, гүн удха. Шүлэгүүдэй илгаа, адли талыень элирүүлхэ.	Шүлэгүүдэй илгаа, адли талыень элирүүлхэ.стр. 37,182 хрестомати	

		Шүлэгүүдые жанрайнь талаһаа тодорхойло.		
60	А. Ангархаевай «Би шулуунби»	Зохеолой темэ, идей, гол удха элирүүлхэ. Дэлгэрэнгы түсэб табижа, зохеол соо болоһон үйлэнүүдэй болоһон шалтагааниие, сагые элирүүлжэ, байгаалиин үзэгдэлнүүдые, зураглалнуудые текст сооһоо илгажа, зохеолой геройдо өөрын хэһэн хэрэг, үйлэ, хэлэһэн һанал бодолыень баримталан, характеристикэ үгэхэ	?1-2 стр. 147	
61	Б. Дугаровай «Түрэлхидэйм хэлэн, хүлисөөрэй»	Шүлэгэй гол бодол, түхэл, байгуулга, герой тодоруулха.	Сээжэлдэхэ «Сууряан» стр. 150	
62	Шүлэгэй психологическа юртэмсэ	Текстэ дүтэрхыгөөр хөөрэжэ анхаралтайгаар уншажа шадаха, байгаалиин үзэгдэл, геройн түхэл шарай, гэр соохи байдал зураглан хөөрэжэ ба бэшэлгэ хэхэ.	Сээжэлдэхэ «Белая Тара» стр. 149	
63	Г. Базаржапова-Дашеевагай шүлэгүүд	Уншалга, хөөрэлдөөн, шэмжэлэлгын ажал, таблицаар ажал.	хэхэг сээжэлдэхэ, стр. 189-170 хрестомати	
64	«Үеһөө үедэ уг залган»	Бэшэмэл ажал Автор ямар бодолнуудаа үндэрөөр сэгнэнэб, шүлэгэй мүрөөр баталха. Шүлэгэй уран аргуудай анализ хэхэ.	Шүлэгэй уран аргуудай ?1 стр. 157 учебник	
Дабталга 3ч.+1ш/а				Түрэл нютагайм байгаали
65	Эпическэ зохёолнууд	Таблицануудар ажал. Уншалан, һайшаагданан	Тест	

		номдо аннотаци бэшэлгэ.		
66	Бага, дунда, ехэ хэмжээнэй зохёолнууд	Жэшээнүүд дээрэ ажаллаха., анализ.	Тест	
67	Уран зохёолой хэлэнэй шэмэг үгэнүүд	Пейзаж, олицетворени тухай гол ойлгосонууд ба тэдэнэй янзануудые, гражданска, инаг дуранай лирикэ тухай ойлгосо дабтан, сасуулан, нурагша өөрөө шэлэн (нурагшын үхзэмжөөр), ханамжая бэшэхэ.		
68	Шалгалтын ажал		Буряад номуудые уншаха.	

Зүжэгэй уран найханай орон зай, саг. Зүжэгэй гүн удха, уран аргууд. Б. Барадинай намтар, зохёохы зам. «Ехэ удаган абжаа»- түүхэтэ трагеди. Зүжэгэй үйлэдэгшэ нюурнууд. Зүжэгэй гүн удха, уран аргууд. Буряад шулэгүүдэй хүгжэлтын шэнжэнүүд . Буряад поэзиин халбаринууд. Шүлэгүүдэй хоёр ондоо шэнжэлэл. Поэтическэ лексикэ.

Б. Базарон. «Улаалзай». Ц. Цымпилоной зохёохы зам. Шүлэгэй саг болон орон зай.

Мүнөө үеын буряад үргэлжэлһэн зохёолой уран найханай юртэмсэ- 7ч.+1ч.ш/а+1ч.х/х. Буряад прозын уран найханай юртэмсэ .

Ч. Гуруевай «Туһалха хэрэгтэй» гэхэн хөөрөөнэй удха. Зохёолой гол асуудал. Д. Дылгыровой «Сэдьхэлэй гуниг» гэхэн хөөрөөнэй удха. Д. Эрдынеевэй уран зохёолнууд тухай.«Үйлын үри» романай уран найханай юртэмсэ. Роман дотор табигдаһан проблемэнүүд.Романай онсо шэнжэ.Романай удхаар шалгалта.

Мүнөө үеын буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ- 6ч.+1ч.ш/а Мүнөө үеын буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ.

Б-М. Пурбуевай зохёохы зам. «Эрьехэ наран» гэхэн зүжэг. Зүжэгэй гүн удха, жанрай онсо янза. М. Батоин. «Юртэмсын гурбан сэсэшүүл» «Юртэмсын гурбан сэсэшүүл» гүн удха. Найруулга «Нангин Байгалаа аршалай!»

Мүнөө үеын буряад шүлэгэй уран найханай юртэмсэ тухай-11 ч+2ч.ш/а Ц. Дондогойн «Эхэ тухай хоёрдохы поэмэ». «Шамбайхан наһыем бусаахашье аалам?». Г. Раднаевагай творчество. «Түрэлгын зоболон» поэмын гүн удха. Шүлэглэлэй сюжет болон композици. Мүнөө үе сагай ажабайдал литературын хүгжэлтэдэ. Мүнөө үе сагай ажабайдал литературын хүгжэлтэдэ. Л. Тапхаевай «Дүрбэн саг» гэхэн шүлэгэй жанр. Зохёолнуудай байгуулга, хэлэн, уран аргууд. А. Ангархаевай «Би шулуунби». Б. Дугаровай «Түрэлхидэйм хэлэн, хүлисөөрэй». Шүлэгэй психологическа юртэмсэ. Г. Базаржапова-Дашеевагай шүлэгүүд. «Үеһөө үедэ уг залган».

Дабталга: 3ч.+1 ш/а. Эпическэ зохёолнууд. Бага, дунда, ехэ хэмжээнэй зохёолнууд. Уран зохёолой хэлэнэй шэмэг үгэнүүд. Шалгалтын ажал

Календарно-тематический план

Практические занятия по предмету

Название разделов и тем	Количество часов			
	всего	теорет.	Практически (хэлэлгэ хүгжөөлгэ)	контр.работы
Буряад уран зохёолой хүгжэлтын үенүүд- Буряад прозын уран найханай юртэмсэ	2 17	2 13	1	3
Буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ-	16	12	2	2
Мүнөө үеын буряад үргэлжэлхэн зохёолой уран найханай юртэмсэ	9	7	1	1
Мүнөө үеын буряад драматургийн уран найханай юртэмсэ	7	6		1
Мүнөө үеын буряад шүлэгэй уран найханай юртэмсэ тухай-	13	11		2
Дабталга	4	3		1
Всего	68	54	4	10

Нормы оценки знаний, умения и навыков учащихся

Сочинени бэшэлгэ.

I.Бэшэхэ гүрим.

1. Нэн түрүүн найруулгынгаа темэ шэлэгты.
- 2.Гол бодол яажа элирүүлхэ. Тодорхойлхо.
- 3.Гол бодолоо элирүүлээд, эпиграф шэлэгты.
- 4.Түсэб зохоогты.
5. Түсэбэй пункнуудые тодорхойлхо материала тэмдэглэгты, тон шухала бодолнуудаа онсологты.
6. Бодолоо баталхан цитатануудые, жэшээнүүдые абагты.
- 7.Түсэбэйнгоо ёһоор материала гүримшуулагты.
- 8.ханал бодолойнгоо удаа дараалан хубариһые, хубинуудайнь хоорондохи холбооень, хэмжүүрынъ анхарагты.
- 9.Бэшэһэн найруулгаяа дэбтэртээ сагаалан буулгажа бэшэгты.

II. Юрэнхы түсэб тухай.

- 1.Оролто хуби. Автор тухай мэдээн тон тобшоор үгтэхэ. Сочинениин гол бодол шэглэл тодорхойлхо, юун тухай бэшэхэ байһыетнай элирүүлхэ үүргэтэй.
  - 2.Гол хуби. Сочинениин темэ задалжа, гол асуудалнуудые тодорхойлон, тобшололдо асарха зорилголтой.
  - 3.Түгэхсэл. Бэшэһэн материалыетнай согсолхо, онсолхо. Оорынтнай ханал бодол элирүүлхэ ёһотой.
- Зохёолго, найруулга сэгнэхэдээ, хоёр сэгнэлтэ табиха:

1. удхын болон хэлэлгын түлөө;
2. 2) зуб бэшэлгын түлөө

Нэгэдэмэл шалгалтын хүдэлмэри.

Диктантнаа ба нэмэлтэ грамматическэ болон бэшэгэй дүримоор гү,али лексическэ даабаринаа бүридэһэн шалгалтын хүдэлмэридэ түд бүридэнь сэгнэһэн хоёр сэгнэлтэ табиха.

Нэмэлтэ даабари дүүргэһые иимээр сэгнэхэ:

«5» *сэгнэлтэ*-һурагшадай бүхы даабарияа дүүргэһэн байгаа хаань;

«4»- *сэгнэлтэ* –даабариин гурбанай хоёр хубиие зүбоор дүүргэһэн байгаа хаань;

«3»- *сэгнэлтэ* даабариин хахадые зүбоор дүүргэһэн хүдэлмэриин түлоо;

«2»- *сэгнэлтэ* даабариин гурбанай нэгэ хуби зүбоор дүүргэжэ шадаагүй гү,али даабари дүүргэжэ шадаагүй гү,али даабари дүүргэжэ шадаагүй байгаа хаань табиха.

Найруулга сэгнэлгэ

Найруулга бэшүүлхэ текст хургалгын, болбосоролой, хүмүүжүүлгын зорилго хангаһан, удхынгаа ба үгэ хэлэнэйнгээ талаар хурагшадай бэшэжэ шадахаар байха ёһотой.

Хурагшадай найруулгада хоёр сэгнэлтэ табиха. Тэдэнэй бэшэһэн найруулга сэгнэхэдээ, иимэ эрилтэ хараадаа абаха:

-хурагшын хэр зэргэ текстын гол удха ойлгоһые;

-текстын удха хэр зэргээр дамжуулааб;

-найруулгын удаа дара ба холбооё;

-үгэ шэлэн абаһые, мэдүүлэл зүбоор зохёоһые, мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холбоо болон гүрим, олон янзын мэдүүлэл хэрэглэһэниие, сэхэ болон ооршэлэн хэлэлгэ тааруулан зохёоһые;

-найруулгын стилистичекэ һайн талые (үгэ, мэдүүлэлэй олон янза, хэлэнэй баялиг зүбоор хэрэглэлгэ);

-бэшэгэй дүримдэ, сэглэлтын тэмдэгтэ гаргаһан алдуу

Зохёолго, найруулга сэгнэхэдээ, хоёр сэгнэлтэ табиха:

1)удхын болон хэлэлгын түлөө;

2) зуб бэшэлгын түлөө

Сэгнэлтэ	Зохёолой удха, хэлэлгэ	Зүб бэшэлгэ
5	-хүдэлмэрийн удха зохёолой темэдэ таараһан -алдуу үгы -Үгын бялиг, элдэб янзын конструкцитай мэдүүлэл ,үгэ зүбоор хэрэглэгдэһэн -текстын стиль болон уран найруулга тааралданхай Хүдэлмэри соо хэлэлгын удхада нэгэ дутагдал байжа болохо	Бэшэгэй дүримоор, сэглэлтын тэмдэгээр гү,али 1 грамматическэ алдуу байжа болохо
4	Хүдэлмэрийн удха темэдэ юрынхыдоо таараһан -удхань гол түлэб зүбшые һаа, багахан хазагайтай -Һанал бодолоо найруулхадаа удаа дарааень бага зэргэ эбдэһэн -Элдэб янзын лексическэ ба грамматическэ байгуулга хэрэглэжэ шадаһан -Хүдэлмэрийн стиль нэгэдэнги, холбоогоороо ба уран найруулгаараа онсо илгарһан -Хүдэлмэри соо удхын талаар 2-3-һаа дээшэ бэшэ, хэлэлгээр 3-4 дутагдал дайралдахадань	Бэшэгэй дүримоор 2-3 сэглэлтын тэмдэгээр 1-2 алдуу гү, али бэшэгэй дүримоор алдуугүй аад, 3-4 сэглэлтын тэмдэгээр алдуутай байжа болохо. Мүн 2 грамматическэ алдуу байжа болохо
3	- Хүдэлмэри темэһээ яһала хазагайрһан - Хүдэлмэри гол шухала зүйлдоо тааранги аад,тэрээн соо зарим нэгэ фактическэ дутагдал гаргагданхай -Найруулгынгаа удаа дара зари газарта эбдэрһэн -Үгэ хэлэниинь түлюур, нэгэ янзын байгуулгатай мэдүүлэлтэй, үгэ буруугаар хэрэглэһэн	Бэшэгэй дүримоор 4 ба 4 сэглэлтын алдуу гү,али 3 бэшэгэй дүримоор ба 5 сэглэлтын алдуу гү ,али бэшэгэй дүримоор алдуугүй аад,7сэглэлтын алдуутай, мүн баһа 4 грамматическэ алдуу гаргагданхай байхадань табиха

	- Хүдэлмэрийн стиль нэгэ янза болоогуй,үгэ хэлэнийнь уран хурса бэшэ - Хүдэлмэри соо 4-һоо дээшэ бэшэ удхын алдуу ба хэлэлгээр 5-6 дутагдалтай	
2	Хүдэлмэри темэдэ таараагүй Олон дутагдалтай - Хүдэлмэрийн бухы хуби хойно хойноһоо бэшэгдээгүй, хоорондоо удхын талаар холбоогүй, хүдэлмэридоо түсэб батимталаагүй - Хүдэлмэрийн үгэ хэлэнийнь ядуу, үгэ үсоон дабтагдадаг, нэгэ янзын богонихон мэдүүлэлээр бэшэгдэһэн, үгэнүүд буруу хэрэглэгдэһэн -Нэгэ янзын стиль баримталагдаагүй, удхадань 7-һоо дээшэ ба хэлэлгэдэнь 7 алдуунууд хүдэлмэри соо дайралдахадань, мун удхыень юрынхыдоо дамжуулжа шадаагүй байхадань	Бэшэгэй дүримоор 7 ба сэглэлтын 7 алдуу гү,али бэшэгэй дүримоор 6 ба сэглэлтын 8 ба тэрээнһээ дээшэ алдуунууд, бэшэгэй дүримоор 5 ба сэглэлтын тэмдэгээр 9 ба тэрээнһээ дээшэ алдуунууд , бэшэгэй дүримоор 8 ба сэглэлтын тэмдэгээр 6 ба тэрээнһээ дээшэ алдуу, мүн 7 ба тэрээнһээ дээшэ грамматическэ алдуу гаргагданхай

Шүлэг уран гоёор уншалга

Критернүүд ба параметрнууд	«1»	«2»	«3»	«4»	«5»
	Шүлэг уншаад, удхыень мэдэнэ	Уран гоёо бэшэ, олон тордиһо-тойгоор	Уран гоёор бэшэ, 2-3 тордиһо-тойгоор	Бага зэргэ гоёор, тордиһо-тойгоор	Уран гоёор, тордиһо-тойгоор

Требования к уровню подготовки учащихся

11дэхи класста һурагшадай мэдэсэ, шадабариды табигдаха шухала эрилтэнүүд:

- Уран зохёолой текст; темэ, идея, уран дүрэ (художественный образ), үзэгдэһэн зохёолой геройнууды, сюжет;
- байгуулгын (композициин) шухала онсо янзанууды, хэлэнэй зураглан тодорхойло арга хэрэгсэлнүүды;
- Үзэгдэжэ байһан зохёолнуудай байгуулгын (композициин) зүйлнүүды илгажа ба тэдэнэй үүргэ тодорхойло;
- Зохёолой геройнуудай өөрөөрын ба бултандань хабаатай шэнжэнүүды тодорхойлон, характеристикэ үгэжэ, тэдэндэ авторай ямараар хандажа байһы элирүүлхэ зорилготойгоор геройнууды зэргэсүүлжэ;
- Эпическэ, лирическэ, драматическа зохёолнууды илгаруулжа;
- уран зохёолнуудай текст лирическэ, эпическэ, драматическа, жанрай байһаарнь тэдэниень хараадаа абажа, тодоор уранаар уншажа; Үзэжэ байһан зохёолой геройнууд тухай, тэдэндэ авторай ямараар хандажа байһы хараадаа абан, һурагша бүхэнэй, бүхы һурагшадай зэргэсүүлһэн аман гү, али бэшэмэл өөрын бодомжолготой сочинени (сочинени –рассуждени) зохёожо;
- Уран зохёолой геройнуудта характеристикэ үгэхэ сложно түсэб табижа;

-Бээ даагаад уншан литературна зохиол, зохиол, героинуудта өөрын ямараар хандажа байханаа харуулан аман гү, али бэшэмэл ханамжа, үгэжэ;

-хурагшадта зориулжа хэблэгдэсэн научно - популярна номой справочна аппарат, мүн литературна терминтэй словарь хэрэглэжэ.

Перечень учебно-методического обеспечения

Литература для учителя

1. Л.Ц.Халхарова, Т.Б.Будаева Хрестомати «Буряад литература» 1-2-дохи хуби, хуралсалай ном Улаан-Удэ, «Бэлиг» 2016он;
2. Литературное образование: концепции, технологии, опыт. (Материалы региональной научно-практической конференции 17-18 января 2001он.) – Улан-Удэ: Издательство «Бэлиг», 2002 он.
3. Л.Ц. Халхарова. XX зуун жэлэй эхин үеын буряад уран зохиол: хрестомати – Улаан-Удэ: «Бэлиг» хэблэл, 2009 он.
4. Бадмацыренова Ц.Б. «Буряад арадай хүүгэдэй аман зохиол». – Улаан-Удэ: «Бэлиг» хэблэл, 2008 он.
5. Бадмаева Т.В., Гармаева Б.М. Топонимические легенды и предания Баргузинской долины. – Курумкан. 2009 он.
6. Г.Э. Дамбаев, Д.Ц. Танганова. Из фольклора баргузинских бурят. – Улан-Удэ: Издательство «Бэлиг», 2007 он.
7. Буряад хургуулийн программа: Буряад литература. 5-11 классууд. – Улаан-Удэ: «Бэлиг», 2009 он.
8. Г.С. Санжадаева. Тоонто нютаг: Книга для учащихся 9-11 классов русских школ. – Улан-Удэ: Издательство «Бэлиг», 2007 он.
9. Доржиев С.Д. «Эмнин байгаа мүшэмнай», рассказы. – Улан-Удэ 2010 он.
10. Дампилова Х.Д. Буряад литератураар тестнүүд. 2-дохи хэблэл – Улаан -Удэ: «Бэлиг» хэблэл, 2003 он.
11. Алагуева В.П. Буряадууд тухай алтан ном. – Улаан -Удэ: «Бэлиг» хэблэл, 2008 он.
12. Балданмаксарова Е.Е. Примерная программа по бурятской литературе на основе принципа «диалога культур» для общеобразовательных учреждений с двуязычной образовательной средой. – Улан-Удэ: «Бэлиг», 2009 он.
13. «Мүнгэн дуһалнууд» 9-11 классууд «Электронная книга бурятской литературы».
14. «Мүнгэн дуһалнууд» 7-8 классууд «Электронная книга бурятской литературы».
15. «Мүнгэн дуһалнууд» 5-6 классууд «Электронная книга бурятской литературы»

Хурагшадтай хэрэглэхэ литература

1. Бурятская литература» Учебник. Хрестомати 11 класс (М.В.Батуева, М.Р.Балданова., Б.Д.Цыдыпова., Т.Т.Сыжилова., Улаан - Удэ., Бэлиг 2016г.
2. С.А. Ошорова, Д.Б. Цыденов «Буряад литература» Хуралсалай ном – хрестомати 1-2-дохи хубинууд, Улан-Удэ, ГБУ РЦ «Бэлиг».
3. Б.Д. Цыренов, Б.К. Ширапов, Б.Б. Шойнжонов «Хурагшадтай заагагүй мэдэхэ үгэнүүдэй нөөсэ», ГБУ РЦ «Бэлиг», 2016 он.
4. Л.Ц. Халхарова. XX зуун жэлэй эхин үеын буряад уран зохиол: хрестомати – Улаан -Удэ: «Бэлиг» хэблэл, 2009 он.
5. С.Г. Осорова. «Мүнөө үеын буряад уран зохиол» (XX зуун жэлэй хүүл – XXI зуун жэлэй эхин). Хрестомати. – Улаан -Удэ: «Бэлиг» хэблэл, 2010 он.
6. Бадмацыренова Ц.Б. «Буряад арадай хүүгэдэй аман зохиол». – Улаан -Удэ: «Бэлиг» хэблэл, 2008 он.

Приложение

1. Изложени

Алтан сэргэ.

Саг сагтаа... Дайнай урдахана бодхоогдоһон урсахан гэр хажуу тээшээ түригдэжэ, һууридань томо гэгшын байшан баригдаба. Гэрэйнэ эзэнэй ан-бун гэжэ амгалан ажаһуужа, арюун сэбэр байдалай газар досоогуур үзэгдөөшье һаань, сэргэ зарим сагтаа уйдхар гунигта абтадаг болобо. Али магад, өөрөө хушарантажа, үбгэржэ үмхиржэ захалба гү? Хара хирээнүүдэй хагалалдаха, гал могойнуудай галзуурха сагуудай газар дээгүүр үсөөн үзэгдэдэг болоошье һаань, монгол туургата арад зоной һүр хүлдэнь болохо морин эрдэни мартагдажа, энэ урсахан гэр мэтэ хажуу тээшээ түригдэжэ эхилбэ гү?

Үйлсэ гудамжаар хүнхинүүр дуутай, хүсэ шадалтай түмэр моридой харайлдажа эхилхэдэ, алдар суута агта моридой жолоо тогтоожо абахань Алтан сэргэдэ тон хомор болошобо. Нэгэтэ буурал толгойтой боложо, үбгэржэ бүгтһэн эсэгэдэ өөрөө эсэгэ болошоһон хүбүүниинь иигэжэ хандаба:

-Аба, энэ танай үбгэ эсэгэтээ сугтаа бодхооһон сэргэ машинага газараа табихадамни һаалта хэнэ, абажа хаяхамни гү?

Мүнөөнэй сагай хубилалтанууды хуу ойлгожо байһан үбгэжөөл:

-Зай, тиигээд... тиихэл болоо гүбши даа, - гэжэ уруу дуруугаар дуугархаһаа ондоо юумэ хэлэжэ шадаагүй һэн.

Үглөө үглөөгүүрынэ үндэр һаһатай үбгэжөөл орой бодобо. Наһан ябантошоо, үни холо үрзэгэрхэн хүбүүн ябахандаал иигэжэ нойртоо диилдэгшэ һэн. Үбгэн таягаа тулаһаар газаршаа гараба. Теэд тэрэ гэшхүүр дээрээ зог татан байшаба. Хари, муу бэшэ, һайн лэ хүбүүн хүл дээрээ үндыгөө һэн. Юуб гэхэдэ, үбгэ эсэгэтэйгээ сугтаа бодхооһон, мүнөө боробтор хара болошоһон хуушан сэргэнь абташа хаягдаагүй, хуушан һууридаа байба. Үшөө саашань адаглажа харахадань, хүбүүнэйнэ хүбүүн, арбаад гаран һаһатай аша хүбүүхэниинь, самсынгаа хормойдо шулуу суглуулжа асараад, сэргын хажууда хаяжа байба. (225 үгэ)

2. Найруулга

- «Илалта шэрээлсэһэн уран зохёолшод»;
- «Хэншье, юуншье мартагдахагүй»;
- «Илалта шэрээлсэһэн эжынэрнүүд»;
- «Агуухэ дайн – минии гэр бүлын хуби заяанда»